
Katedra i Zakład Botaniki Farmaceutycznej. Wydział Farmaceutyczny.
Akademia Medyczna w Lublinie
Kierownik: doc. dr Tadeusz Szynal

Mirosława IZDEBSKA

Rośliny lecznicze i farmakopealne łąk górnego odcinka doliny Wieprza

Лекарственные и фармакопеальные растения лугов горной части
долины Вепша

Medical and Pharmacopeial Plants of the Meadows in the Upper Section
of the Wieprz River Valley

Stale zwiększające się zapotrzebowanie na zioła i surowce lecznicze powoduje niebezpieczeństwo ilościowego zubożenia, a nawet wyniszczenia niektórych gatunków. Stwarza to konieczność inwentaryzacji roślin leczniczych i ich stanowisk oraz znajomości częstotliwości występowania, sposobów pobierania i zbioru surowca aż do wprowadzenia pólupraw wybranych gatunków.

Dotychczas rejestr roślin leczniczych z terenu Lubelszczyzny podają: Miłkowska (1959), Krzaczek (1963) i Szynal (1964).

Teren moich badań obejmuje około 35-kilometrowy odcinek doliny górnego brzegu Wieprza od jego źródeł we wsi Wieprzów Tarnawacki do osady Zwierzyniec Wieś. Jest to dolina szerokości od 0,5 do 2,5 km. Obszar ten na odcinku Zwierzyniec—Dominikanówka wchodzi w skład północnej części Rostocza Środkowego (Chałubińska, Wilgat 1954), pozostała jego część ciągnie się wzdłuż granicy pomiędzy Rostoczem a Grzędą Sokalską. Ze względu na dość duże zróżnicowanie stosunków wodnych, topograficznych i gleb, występuje tu 29 zespołów i 4 zbiorowiska roślinne (Izdebska w rękopisie*). W celu skrócenia pracy podałam w tekście zamiast nazw zespołów i zbiorowisk jedynie odpowiadające im cyfry. I tak: zespołowi *Sparganietum minimi* odpowiada nr 1,

* Izdebska M.: Zbiorowiska roślinne górnego odcinka doliny Wieprza ze szczególnym uwzględnieniem zbiorowisk łąkowych.

Myriophyllo-Nupharetum 2, *Hydrocharitetum rhenanum* 3, *Hottonietum palustris* 4, *Potametum lucentis* 5, *Scirpo-Phragmitetum* 6, *Oenanthro-Rorippetum* 7, *Glycerietum maximae* 8, *Phalaridetum arundinaceae* 9, *Sparganio-Glycerietum fluitantis* 10, *Caricetum Hudsoni* 11, *Caricetum ripariae* 12, *Caricetum rostrato-vesicariae* 13, *Caricetum paradoxae* 14, *Caricetum caespitosae* 15, *Caricetum gracilis* 16, *Betuletum humilis* 17, *Salix aurita-Frangula alnus* 18, *Carici elongatae-Alnetum* 19, *Rhynchosporium albae* 20, *Caricetum lasiocarpae* 21, *Caricetum diandrae* 22, *Carici-Agrostetum* 23, *Caricetum davallianae* 24, *Cirsio-Polygonetum* 25, *Cirsietum rivularis* 26, *Arrhenatheretum medioeuropaeum* 27, *Lolio-Cynosuretum* 28, *Nardo-Juneetum* 29, a zbiorowisku z *Juncus effusus* I, *Holcus lanatus* II, *Poa pratensis* i *Festuca rubra* III, *Nardus stricta* IV. Podkreślony numer zespołu lub zbiorowiska oznacza liczne występowanie w nim danego gatunku.

Wykaz roślin leczniczych podałam na podstawie prac Motyki i Panycza (1936), Farmakopei Polskiej III (1954), Zielińskiej (1957) i Nowińskiego (1959). Ze względu na wciąż rosnącą ilość stosowanych w homeopatii, oprócz gatunków farmakopealnych uwzględniłam także i lecznicze. Dla poszczególnych gatunków podałam krótkie uwagi o możliwości zbierania lub ewentualnej konieczności ochrony czy półuprawy danej rośliny (według Szwajkowskiego 1956). Znakem „+” oznaczałam gatunki o silnym działaniu lub trujące a literami „F. P.” wymienione w Farmakopei Polskiej. Układ systematyczny i nomenklaturę oparłam na pracy „Rośliny polskie” Szafera, Kulczyńskiego, Pawłowskiego (1953).

WYKAZ GATUNKÓW

Polypodiaceae

Dryopteris filix-mas (L.) Schott — Narecznica samcza. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych w zespołach: 18, 19. Stanowiska: Kłocówka, Obroc. *Rhiz. Filicis* F. P. III; zbiór surowca ograniczony — tylko za zezwoleniem Woj. Konserwatora Przyrody.

Equisetaceae

Equisetum arvense L. — Skrzyp polny. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich, mułowo-torfowych, torfiasto-mineralnych i mineralnych w zespole 28 i zbiorowisku III. Stanowiska: Obroc, Kaczórki. *H-ba Equiseti* F. P. III; zbiór surowca dozwolony w każdej ilości.

Equisetum limosum L. — Skrzyp bagienny. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich i przejściowych w zespołach: 2—14, 27 i w zbiorowisku I. Stanowiska: Bondyrz, Kłocówka, Panków, Nowa Wieś, Obroc, między Obrocą a Guciwem, Hutki, na E od szosy Tomaszów Lubelski — Zamość, Tarnawatka, Zwierzyniec, Podklasztor, Dwór Podzamek, Majdan Wielki, Dominikánówka, Wieprzów Tarnawacki. *H-ba Equiseti majoris* zbiór surowca dozwolony.

Pinaceae

Abies alba Mill. — Jodła pospolita sporadycznie występuje na płytkich glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych w zespole 19. Stanowiska: pomiędzy Guciwem a Obroczą. *Resina Abietis*; pozyskiwanie surowca tylko z okazów ściętych i przeznaczonych do trzebieży.

Picea excelsa (Lam.) Lk. — świerk pospolity. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych i na siedliskach zbielicowanych w zespołach: 17, 18, 19 oraz zbiorowisku IV. Stanowiska: Panków, Obroc, Wieprzów Tarnawacki, pomiędzy Guciwem a Dobrocą. *Resina pini*; pozyskiwanie surowca jak wyżej.

Pinus silvestris L. — Sosna zwyczajna. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów przejściowych lub olszynowych w zespołach: 10, 17, 19, 20, 21, 29 oraz w zbiorowisku IV. Stanowiska: Tarnawatka, Obroc, pomiędzy Guciwem a Obrocą, Dominikanówka, Panków, Wieprzów Tarnawacki, na E od szosy Zamość—Tomaszów Lubelski. Podklasztor, las ur. Maciejówka. *Terebinthina communis* F. P. III, *Resina pinii* F. P. III, *Turiones pinii*, *Fruct. Pini immaturus*; pozyskiwanie surowca jak u jodły.

Cupressaceae

Juniperus communis L. — Jałowiec pospolity. Występuje na suchych, piaszczystych glebach zbielicowanych w zbiorowisku IV. Stanowiska: Dominikanówka, Panków, *Fruct. Juniperi* F. P. III; zbieranie szyszkojagód dozwolone.

Betulaceae

Betula verrucosa Ehrh. — Brzoza brodawkowata. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych oraz na suchych zbielicowanych piaskach w zespołach: 17, 18, 19 i w zbiorowisku IV. Stanowiska: Panków, Kłocówka, na E od szosy Zamość—Tomaszów Lubelski, Wieprzów Tarnawacki. *Fol. Betulae* F. P. III, *Gemmae Betulae*; zbieranie surowca po zezwoleniu służby leśnej.

Betula pubescens Ehrh. — Brzoza omszona. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych w zespołach 17, 18. Stanowiska: Wieprzów Tarnawacki, Kłocówka, na E od szosy Zamość—Tomaszów Lubelski. *Fol. Betulae* F. P. III, *Gemmae Betulae*; pozyskiwanie surowca jak poprzednio.

Alnus glutinosa (L.) Gaertn. — Olsza czarna. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich i przejściowych oraz na oglejonych glebach mineralnych i torfowo-mineralnych w zespołach 11, 19, 20, 21, 29. Stanowiska: Tarnawatka, pomiędzy Guciwem a Obrocą, Obroc, Hutki, Zwierzyniec, Guciów, Dominikanówka, Podklasztor, las uroczyńska Maciejówka. *Cort. Alni*, *Fol. Alni*; zbieranie możliwe.

Cannabaceae

Humulus lupulus L. — Chmiel zwyczajny. Występuje na płytkich glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych w zespole 19. Stanowiska: Obroc. *Lupulinum* F. P. III; pozyskanie surowca z uprawy.

Fagaceae

Quercus robur L. — Dąb szypułkowy. Występuje sporadycznie na glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych oraz częściej na suchych, piaszczystych

stych glebach zbielicowanych w zespole 19 i zbiorowisku IV. Stanowiska: pomiędzy Obroczą a Guciwem. *Cort. Quercus* F. P. III; zbieranie surowca zielarskiego tylko z drzew przeznaczonych do trzebieży.

Urticaceae

Urtica dioica L. — Pokrzywa zwyczajna. Występuje na okresowo zalewanych glebach bagiennych mułowo-torfowych, torfiasto-mineralnych i wytworzonych z torfów niskich, w zespole 9, 17, 18, 19 i w zbiorowisku III. Stanowiska: Majdan Wielki, Tarnawatka, Klocówka, na E od szosy Zamość—Tomaszów Lubelski, Panków, Wieprzów Tarnawacki, Zwierzyniec, Guciów, Hutki, Kaczórki. *Fol. Urticae*; zbieranie dozwolone w każdej ilości.

Polygonaceae

Rumex hydrolapathum Huds. — Szczaw lancetowaty. Występuje nad brzegami zbiorników wodnych, wchodząc w skład zespołów wodnych i szuwarowych w zespołach 2—19, 22, 25. Stanowiska: Tarnawatka, Zwierzyniec, Obrocz, Bondyż, Kaczórki, Majdan Wielki, Nowa Wieś, Panków, Klocówka, między Obrocą a Guciwem, Guciów, Wieprzów Tarnawacki. *Rad. Hydrolapathi*; zbieranie możliwe z pewnymi ograniczeniami.

Rumex crispus L. — Szczaw kędzierzawy. Występuje na glebach mineralnych i torfowych w zespole 27. Stanowiska: Wieprzów Tarnawacki. *Rad. Rumicis crispi*; zbiór jak poprzednio.

Polygonum bistorta L. — Rdest wężownik. Występuje na różnych typach gleb, często siedlisko okresowo zalewane wodami podsiąkowymi lub powodziowymi w zespołach 11, 17, 18, 24, 26, 27 oraz w zbiorowiskach I, II, III. Stanowiska: Majdan Wielki, Tarnawatka, na E od szosy Zamość—Tomaszów Lubelski, Dominikanówka, Klocówka, Guciów, Nowa Wieś, Bondyż, Panków, Wieprzów Tarnawacki, Podklasztor. *Rhiz. Bistortae* F. P. III; zbieranie dopuszczalne.

Polygonum hydropiper L. — Rdest ostrogorzki. Występuje na wilgotnych glebach bagiennych mułowo-błotnych i wytworzonych z płytkich torfów niskich olszynowych w zespołach 6, 17, 19. Stanowiska: Hutki, Panków, pomiędzy Guciwem a Obrocą. *H-ba Polygoni hydropiperis* F. P. III; zbieranie możliwe.

Aristolochiaceae

Asarum europaeum L. — Kopytnik pospolity. Występuje sporadycznie na kępach w olsie (19). Stanowiska: Obrocz, Guciów, *H-ba Asari c. radicibus* F. P. III; zbieranie niedopuszczalne.

Ranunculaceae

Caltha palustris L. — Knieć błotna. Występuje zarówno na różnych typach gleb torfowych i mineralnych w zespołach 8—10, 13—17, 19, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28 oraz w zbiorowiskach II, III. Stanowiska: Bondyż, Klocówka, Obrocz, Majdan Wielki, Zwierzyniec, Tarnawatka, Podklasztor, Hutki, Guciów, Panków, pomiędzy Guciwem a Obrocą, Nowa Wieś, Wieprzów Tarnawacki, pomiędzy Zwierzyniec a Obrocą, Dominikanówka. *H-ba Calthae palustris*; zbieranie prawie bez ograniczeń.

Anemone nemorosa L. — Zawilec gajowy. Występuje na podsuszonych płytkich glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych oraz torfiasto-mineralnych

nieznacznie zbielicowanych w zespołach 19, 28 i w zbiorowisku IV. Stanowiska: Tarnawatka, Bondyż, Zwierzyniec, Guciów, Panków, na E od szosy Zamość—Tomaszów Lubelski. *H-ba Anemones nemorosae*; zbieranie możliwe.

Nymphaeaceae

Nymphaea candida Presl. — Grzybień północny. Występuje w zbiornikach wodnych w zespole 2. Stanowiska: Tarnawatka. *Fl. Nymphaeae, Rhiz. Nymphaeae*; zbieranie niewskazane.

Nuphar luteum (L.) S m. — Grażel żółty. Występuje w zbiornikach wodnych w zespole 2, 3. Stanowiska: Tarnawatka, Panków, Nowa Wieś. *Rhiz. Nupharis*; zbiór z półuprawy.

Cruciferae

Cardamine amara L. — Rzeżucha gorzka. Występuje na różnego typu podtopionych glebach bagiennych siedlisk eutroficznych i mezotroficznych w zespołach 6, 9—11, 13—16, 19. Stanowiska: Hutki, Tarnawatka, Dwór Podzamek, Kaczórki, Majdan Wielki, Obroc, Kłocówka, Nowa Wieś, Bondyż, Zwierzyniec, Guciów, pomiędzy Obrocą a Guciwem. *H-ba Cardamines*; zbieranie dopuszczalne.

Cardamine pratensis L. — Rzeżucha łąkowa. Występuje przeważnie na okresowo podtopionych glebach bagiennych różnych typów, często oglejonych w zespołach 6, 9, 13—17, 22—25, 27, 28, oraz w zbiorowisku III. Stanowiska: Bondyż, Dwór Podzamek, Majdan Wielki, Zwierzyniec, Tarnawatka, Obroc, Kłocówka, Podklasztor, Hutki, Guciów, Panków, pomiędzy Obrocą a Guciwem, Wieprzów Tarnawacki, Nowa Wieś, Kaczórki, Dominikanówka, pomiędzy Zwierzyńcem a Obrocą. *H-ba Cardamines pratensis*; zbieranie możliwe.

Droseraceae

Drosera rotundifolia L. — Rosiczka okrągłolistna. Występuje przeważnie na zakwaszonych glebach bagiennych wytworzonych z torfów przejściowych oraz torfiasto-mineralnych w zespołach 23, 24, 29. Stanowiska: Nowa Wieś, Podklasztor, Dominikanówka. *H-ba Droserae*; gatunek chroniony — zbiór z półuprawy.

Violaceae

Viola tricolor L. — Fiołek trójbarwny. Występuje na siedliskach suchych i piaszczystych w zbiorowisku IV. Stanowiska: pomiędzy Obrocą a Guciwem. *H-ha Viola tricoloris* F. P. III; zbieranie surowca dopuszczalne.

Guttiferae

Hypericum perforatum L. — Dziurawiec zwyczajny. Występuje na suchych, piaszczystych, bielicowych glebach w zbiorowisku IV. Stanowiska: pomiędzy Obrocą a Guciwem, Kłocówka, Panków. *H-ba Hyperici*; zbieranie możliwe, jednak ze względu na duże zapotrzebowanie surowca wskazane zakładanie upraw i półupraw.

Hypericum maculatum Cr. — Dziurawiec czteroboczny. Występuje na glebach torfiasto-mineralnych i mineralnych, nieraz zbielicowanych w zespołach 28, 29 i w zbiorowisku IV. Stanowiska: Bondyż, Zwierzyniec, Kłocówka, pomiędzy Obrocą a Guciwem, Tarnawatka, Panków. *H-ba Hyperici*; zbiór jak wyżej.

Hypericum acutum M n c h. — Dziurawiec skrzydełkowany. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich w zespołach 17, 20 i w zbiorowisku II. Stanowiska: Tarnawatka, Panków, Bondyż, Dominikanówka. *H-ba Hyperici*; zbiór jak wyżej.

Crassulaceae

Sedum acre L. — Rozchodnik ostry. Występuje na suchych piaszczystych glebach biellicowych w zbiorowisku IV. Stanowiska: pomiędzy Obrocą a Guciwem. *H-ba Sedi acris*; zbieranie możliwe.

Saxifragaceae

Parnassia palustris L. — Dziewięciornik błotny. Występuje na glebach mineralnych i torfiasto-mineralnych w zespole 27. Stanowiska: Bondyż. *H-ba Parnassiae*; zbieranie dopuszczalne.

Ribes nigrum L. — Porzeczka czarna. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych w zespołach 18, 19. Stanowiska: Klocówka, Hutki, Obroc, na E od szosy Zamość—Tomaszów Lubelski. *Fruct. Ribis nigri*, *Fol. Ribis nigri*; zbieranie owoców dopuszczalne a liści ze znacznym ograniczeniem.

Rosaceae

Filipendula ulmaria (L.) M a c i m. — Wiązówka błotna. Występuje na dość żyznych glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich, rzadziej przejściowych oraz mułowo-błotnych i mineralnych w zespołach 9, 10, 12, 14—19, 23, 25—27 oraz w zbiorowiskach II, III. Stanowiska: Kaczórki, Majdan Wielki, Zwierzyniec, Obroc, Hutki, Klocówka, na E od szosy Tomaszów Lubelski—Zamość, Guciów, Tarnawatka, Panków, pomiędzy Zwierzyńcem a Obrocą, Podklasztor, Dominikanówka, Nowa Wieś, Bondyż, Wieprzów Tarnawacki, pomiędzy Obrocą a Guciwem. *Fl. Ulmariae* F. P. III; zbieranie dopuszczalne.

Rubus idaeus L. — Malina właściwa. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych w zespołach 17—19. Stanowiska: Panków, Klocówka, Wieprzów Tarnawacki, na E od szosy Zamość—Tomaszów Lubelski, Obroc, pomiędzy Obrocą a Guciwem, fragment podsuszonego olsu. *Fruct. Rubi idaei recens* F. P. III; zbieranie dopuszczalne w każdej ilości.

Fragaria vesca L. — Poziomka pospolita. Występuje na podsuszonych glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych na kępach oraz na suchych, piaszczystych glebach biellicowych w zespole 18 i w zbiorowisku IV. Stanowiska: Klocówka, pomiędzy Obrocą a Guciwem. *H-ba Fragariae*, *Fruct. Fragariae*; zbieranie jak wyżej.

Comarum palustre L. — Siedmiopalecznik błotny. Występuje na brzegach zbiorników wodnych oraz na glebach bagiennych wytworzonych z torfów przejściowych, rzadziej niskich. W zespołach 1—3, 5, 6, 9, 11, 13—15, 17, 18, 20—23 oraz w zbiorowiskach I, III. Stanowiska: Dominikanówka, Klocówka, Nowa Wieś, Obroc, między Obrocą a Guciwem, Tarnawatka, Majdan Wielki, Podklasztor, na E od szosy Tomaszów Lubelski—Zamość, Hutki, Panków, Podklasztor, las ur. Maciejówka, Wieprzów Tarnawacki. *H-ba Comari palustris*; zbieranie dopuszczalne nawet w znacznych ilościach.

Potentilla erecta (L.) H a m p e — Pięciornik kurze ziele. Występuje na kwaśnych glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich i przejściowych oraz na

torfiasto-mineralnych i mineralnych w zespołach 14, 17—23, 27—29. Stanowiska: Klocówka, Tarnawatka, Majdan Wielki, Obroc, na E od szosy Zamość—Tomaszów Lubelski, pomiędzy Guciowem a Obrocą, fragment podsuszonego olsu, Dominikanówka, Panków, Nowa Wieś, Podklasztor, Zwierzyniec, Wieprzów Tarnawacki, pomiędzy Zwierzyńcem a Obrocą, Guciów. *Rhiz. Tormentillae* F. P. III; zbieranie dopuszczalne.

Potentilla anserina L. — Pięciornik gęsi. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów przejściowych oraz mineralnych i torfowo-mineralnych w zespołach 24, 27, 28. Stanowiska: Dominikanówka, Zwierzyniec, Wieprzów Tarnawacki, Klocówka, Obroc, pomiędzy Zwierzyńcem a Obrocą. *H-ba Anserinae*; zbieranie jak wyżej.

Alchemilla pastoralis B. u. s. — Przywrotnik pasterski. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów przejściowych i niskich oraz mineralnych i torfowo-mineralnych w zespołach 24—28 oraz w zbiorowisku II. Stanowiska: Dominikanówka, Guciów, Nowa Wieś, Bondyryz, Namule, Obroc, pomiędzy Zwierzyńcem a Obrocą. *H-ba Alchemillae*; zbieranie możliwe.

Geum rivale L. — Kuklik zwisy. Występuje na glebach mułowo-błotnych, torfiasto-mineralnych, bagiennych wytworzonych z torfów niskich i przejściowych oraz mineralnych w zespołach 13, 14, 17—19, 22—28 oraz w zbiorowiskach I, III. Stanowiska: na E od szosy Tomaszów Lubelski—Zamość, Hutki, Majdan Wielki, Tarnawatka, Wieprzów Tarnawacki, Panków, Klocówka, Obroc, Zwierzyniec, Guciów, Nowa Wieś, Podklasztor, Dominikanówka, Namule, *Rad. Gei rivali*; zbieranie dozwolone.

Geum urbanum L. — Kuklik pospolity. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich olszynowych w zespołach 14, 18. Stanowiska: na E od szosy Tomaszów Lubelski—Zamość, Klocówka, *Rad. Gei urbani*; zbieranie możliwe.

Sanquisorba officinalis L. — Krwiściąg lekarski. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich i przejściowych oraz torfiasto-mineralnych i mineralnych w zespołach 14, 21, 25, 26, 28, 29 oraz w zbiornikach II, III, IV. Stanowiska: Majdan Wielki, Dominikanówka, Klocówka, Panków, Wieprzów Tarnawacki, Podklasztor, Guciów, Tarnawatka. *H-ba Sanquisorbae*, *Rad. Sanquisorbae*; zbieranie dopuszczalne, wskazana półprawa.

Sorbus aucuparia L. — Jarzębina. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich w zespołach 17—19. Stanowiska: Tarnawatka, Klocówka, na E od szosy Zamość—Tomaszów Lubelski, pomiędzy Guciowem a Obrocą. *Fruct. Sorbi*; zbieranie dopuszczalne w dowolnych ilościach.

Padus avium Mill. — Czeremcha zwyczajna. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych w zespole 19. Stanowiska: Obroc, Guciów. *Cort. Pruni padi*, *Flos Pruni padi*, *Fruct. Pruni padi*; zbieranie kory niedopuszczalne, innego surowca możliwe.

Papilionaceae

Trifolium arvense L. — Koniczyna polna. Występuje na glebach mineralnych i torfiasto-mineralnych w zespole 27. Stanowiska: Dominikanówka, Bondyryz, Obroc. *H-ba Trifolii arvensis*; zbieranie surowca dozwolone.

Trifolium pratense L. — Koniczyna łąkowa. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich i przejściowych oraz torfiasto-mineralnych i mineralnych w zespołach 23—28 oraz w zbiorowiskach II, III, IV. Stanowiska: Hutki, Panków, Nowa Wieś, Podklasztor, Guciów, Dominikanówka, Klocówka, Bondyryz,

Wieprzów Tarnawacki, Namule, Zwierzyniec, między Obrocą a Guciwem, Kaczórki, między Guciwem a Bondyrzem, Obrocz, między Zwierzyniec a Obrocą, Zwierzyniec, Tarnawatka. *Fl. Trifolii pratensis*; zbieranie dozwolone.

Thymelaeaceae

Daphne mezereum L. — Wawrzynek wilcze łyko +. Występuje na glebach płytkich bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych w zespole 19. Stanowiska: Obrocz. *Cort. Mezerei*; zbieranie niedopuszczalne, gatunek pod ochroną.

Lythraceae

Lythrum salicaria L. — Krwawnica pospolita. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich i przejściowych w zespołach 18, 19, 20—24. Stanowiska: Tarnawatka, na E od szosy Zamość—Tomaszów Lubelski, Panków, Wieprzów Tarnawacki, Kłocówka, Obrocz, Hutki, Zwierzyniec, Guciów, Dominikanówka, pomiędzy Obrocą a Guciwem, pomiędzy Zwierzyniec a Obrocą, Nowa Wieś. *Flos Salicariae, H-ba Salicariae, Rad. Salicariae*; zbieranie możliwe.

Linaceae

Linum catharticum L. — Len przeczyszczający +. Występuje na suchych, piaszczystych siedliskach silnie zbielicowanych w zbiorowisku IV. Stanowiska: Tarnawatka. *H-ba Lini cathartici*; zbieranie możliwe.

Geraniaceae

Geranium Robertianum L. — Bodziszek cuchnący. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych w zespole 18. Stanowiska: Kłocówka, *H-ba Geranii robertanii*; zbieranie możliwe.

Celastraceae

Evonymus europaea L. — Trzmielina zwyczajna. Występuje na płytkich glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych w zespole 19. Stanowiska: Obrocz, Guciów. *Fruct. Evonymi, Rad. Evonymi*; zbieranie niewskazane, celowe wprowadzenie półuprawy.

Rhamnaceae

Rhamnus cathartica L. — Szakłak pospolity. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych w zespołach 18 i 19. Stanowiska: Kłocówka, Obrocz, Zwierzyniec. *Fruct. Rhamni catharticae* F. P. III, *Cort. Rhamni catharticae*; zbieranie owoców możliwe, pozyskiwanie kory z półupraw lub upraw.

Frangula alnus Mill. — Kruszyna pospolita. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich, torfiasto-mineralnych i mineralnych w zespołach: 17, 18, 19, 29 oraz w zbiorowisku IV. Stanowiska: Tarnawatka, na E od szosy Zamość—Tomaszów Lubelski, Panków, Wieprzów Tarnawacki, Kłocówka, Obrocz, Hutki, Zwierzyniec, Guciów, pomiędzy Guciwem a Obrocą, Dominikanówka, Nowa Wieś. *Cort. Rhamni frangulae* F. P. III, *Fruct. Frangulae*; pozyskiwanie surowca jak poprzednio.

Umbelliferae

Sium latifolium L. — Marek szerokolistny +. Występuje w przybrzeżnych partiach zbiorników wodnych, przeważnie na glebach mułowo-błotnych w zespołach 6, 8, 13. Stanowiska: Zwierzyniec, Obroc, *H-ba Sii palustris*; zbieranie możliwe.

Carum carvi L. — Kminek zwyczajny. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich, torfiasto-mineralnych oraz mineralnych w zespołach 25, 16 oraz w zbiorniku II. Stanowiska: Nowa Wieś, Bondyż, Namule. *Fruct. Carvi* F. P. III; zbieranie możliwe.

Pimpinella saxifraga L. — Biedrzyca mniejsza. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich, mineralnych i torfowo-mineralnych w zespołach 25, 27 oraz w zbiorowisku II. Stanowiska: Guciów, Bondyż, Namule. *Rad. Pimpinellae*; zbieranie możliwe w niewielkich ilościach.

Cicuta virosa L. — Szaleń jadowity +. Występuje w przybrzeżnych partiach zbiorników wodnych na żyznych glebach mułowo-błotnych lub mułowo-torfowych w zespołach: 2, 3, 6, 8, 12, 13, 22. Stanowiska: Nowa Wieś, Tarnawatka, Zwierzyniec, Obroc, Panków. *Rhiz. Cicutae c. Radicibus*; zbiór dozwolony.

Oenanthe aquatica (L.) Poir. — Kropidło wodne. Występuje w brzeżnych partiach zbiorników wodnych na żyznych glebach mułowo-błotnych oraz w podtapianych okresowo olsach na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich w zespołach 2, 5—9, 14, 19. Stanowiska: Kłocówka, Panków, Hutki, Obroc, Tarnawatka, Majdan Wielki. *Fruct. Phellandrii*; zbieranie możliwe.

Peucedanum palustre (L.) M n c h. — Gorysz błotny. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich, rzadziej torfowo-mineralnych w zespołach 11, 14, 15, 18—22 oraz w zbiorowisku I. Stanowiska: Majdan Wielki, Tarnawatka, Kłocówka, Wieprzów Tarnawacki, Obroc, Hutki, Guciów, pomiędzy Guciwem a Obrocą, Dominikanówka, Panków, Zwierzyniec, Podklasztor, las uroczyska Maciejówka. *Rad. Peucedani palustris*; zbiór surowca możliwy w ograniczonych ilościach.

Peucedanum oreosolinum (L.) M n c h. — Gorysz pagórkowy. Występuje na suchych glebach bielcowych wytworzonych z piasków w zbiorowisku IV. Stanowiska: Kłocówka. *Rad. Peucedani*; zbiór jak poprzednio.

Angelica silvestris L. — Dzięgiel leśny. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych i przejściowych, torfiasto-mineralnych, mineralnych nieznacznie zbielicowanych w zespołach 18, 19, 28. Stanowiska: Kłocówka, Obroc, Zwierzyniec, Guciów. *Rad. Angelicae silvestris*; zbieranie możliwe.

Primulaceae

Lysimachia nummularia L. — Tojeść rozesłana. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich, mułowo-torfowych, torfiasto-mineralnych i mineralnych w zespołach 19, 22, 25—28 oraz w zbiorowisku II. Stanowiska: Obroc, Panków, Zwierzyniec, Guciów, Dominikanówka, Bondyż, pomiędzy Guciwem a Bondyżem. *H-ba Lysimachiae*; zbieranie dozwolone.

Ericaceae

Vaccinium myrtillus L. — Borówka czarna. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych oraz na suchych bielcowych wytworzonych z piasków w zespołach 18, 19 oraz w zbiorowisku IV. Stanowiska: Wieprzów Tar-

nawacki, Obroc, pomiędzy Guciwem o Obrocą, Dominikanówka, Panków, Klocówka. *Fruct. Myrtilli* F. P. III, *Fol. Myrtilli*; zbieranie surowca dozwolone nawet w znacznych ilościach.

Vaccinium vitis — idaea L. — Borówka brusznica. Występuje na podobnych siedliskach jak poprzedni gatunek w zespołach 19, 29 oraz w zbiorowisku IV. Stanowiska: Obroc, Klocówka, Guciów, Tarnawatka, Panków. *Fol. Vitis idaeae* F. P. III; zbiór jak poprzednio.

Oxycoccus quadripetalus Gilib. — Żurawina błotna. Występuje na zakwaszonych glebach bagiennych wytworzonych z torfów przejściowych i torfiasto-mineralnych w zespołach 20, 21, 24, 29 oraz w zbiorowisku I. Stanowiska: Dominikanówka, Podklasztor, las uroczyska Maciejówka. *Fruct. Oxycocci*; zbiór jak poprzednio.

Calluna vulgaris (L.) Salisb. — Wrzos zwyczajny. Występuje na silnie zbielicowanych glebach torfiasto-mineralnych oraz mineralnych-zbielicowanych w zespole 29 oraz zbiorowisku IV. Stanowiska: Klocówka, Dominikanówka, pomiędzy Obrocą a Guciwem, Tarnawatka, Panków. *Fl. callunae, H-ba callunae*; zbiór jak wyżej.

Solanaceae

Solanum dulcamara L. — Psianka słodkogórz. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych w zespołach 18, 19. Stanowiska: Tarnawatka, Wieprzów Tarnawacki, Hutki, Zwierzyniec, Guciów. *Stipites Dulcamarae*; zbieranie możliwe.

Scrophulariaceae

Linaria vulgaris (L.) Mill. — Lnica pospolita. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich, mułowo-torfowych, torfiasto-mineralnych w zbiorowisku III. Stanowiska: Hutki, Kaczórki. *H-ba Linariae*; zbieranie dopuszczalne.

Scrophularia nodosa L. — Trędownik bulwiasty. Występuje na płytkich glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych w zespole 19. Stanowiska: pomiędzy Obrocą a Guciwem. *H-ba Scrophulariae, Rad. Scrophulariae*; zbiór w ograniczonych ilościach.

Veronica officinalis L. — Przetacznik lekarski. Występuje na glebach torfiasto-mineralnych, nieznacznie zbielicowanych oraz suchych, piaszczystych siedliskach w początkowym stadium bielicowania w zespołach 28, 29 oraz w zbiorowisku IV. Stanowiska: Zwierzyniec, Klocówka, Nowa Wieś, pomiędzy Obrocą a Guciwem, Tarnawatka, Panków. *H-ba Veronica*; zbieranie dopuszczalne.

Labiatae

Betonica officinalis L. — Bukowica lekarska. Występuje na suchym i piaszczystym podłożu w początkowym stadium bielicowania w zbiorowisku IV. Stanowiska: Klocówka, Tarnawatka, *H-ba Betonicae*, zbieranie dopuszczalne.

Glechoma hederacea L. — Bluszczyk kurdybanek. Występuje na glebach mineralnych i torfiasto-mineralnych w zespole 27. Stanowiska: Namule. *H-ba Glechomae*; zbieranie dopuszczalne.

Prunella vulgaris L. — Głownica pospolita. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich i przejściowych, torfiasto-mineralnych i mineralnych w zespołach 19, 23—28 oraz w zbiorowiskach II, III, IV. Stanowiska: Obroc,

Dominikanówka, Nowa Wieś, Guciów, Klocówka, Panków, Bondyż, Zwierzyniec, Podklasztor, Hutki, pomiędzy Zwierzyńcem a Obrocą. *H-ba Prunellae*; zbieranie możliwe.

Galeopsis speciosa Mill. — Poziewnik pstry. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych w zespołach 18, 19. Stanowiska: Tarnawatka, Klocówka, Guciów, na E od szosy Zamość—Tomaszów Lubelski. *H-ba Galeopsidis*; zbieranie możliwe.

Thymus serpyllum L. em. Fr. — Macierzanka piaskowa. Występuje na glebach zbielicowanych wytworzonych z suchych piasków w zbiorowisku IV. Stanowiska: pomiędzy Obrocą a Guciwem, Klocówka. *H-ba Serpylli* F. P. III; zbieranie dozwolone.

Lycopus europaeus L. — Korbieniec pospolity. Występuje na glebach mułowo-torfowych, bagiennych wytworzonych z torfów niskich, torfiasto-mineralnych i mineralnych w zespołach 11, 13—15, 17—19, 21, 22, 25—28 oraz w zbiorowiskach I, II, III. Stanowiska: Tarnawatka, Klocówka, Majdan Wielki, na E od szosy Tomaszów Lubelski—Zamość, Hutki, Panków, Wieprzów Tarnawacki, Obroc, Zwierzyniec, Guciów, pomiędzy Guciwem a Obrocą. *H-ba Lycopi*; zbieranie możliwe.

Plantaginaceae

Plantago maior L. — Babka zwyczajna. Występuje na glebach torfiasto-mineralnych i mineralnych nieznacznie zbielicowanych w zespole 28. Stanowisko: pomiędzy Zwierzyńcem a Obrocą. *Fol. Plantaginis*; zbieranie możliwe.

Plantago lanceolata L. — Babka lancetowata. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich oraz na torfiasto-mineralnych i mineralnych w zespołach 14, 17, 18, 25—29 oraz w zbiorowiskach II, III, VI. Stanowiska: Hutki, Klocówka, Guciów, Nowa Wieś, Dominikanówka, Bondyż, Panków, Wieprzów Tarnawacki, Namule, pomiędzy Obrocą a Guciwem, Zwierzyniec, Obroc, Kaczórki, Tarnawatka, pomiędzy Guciwem a Bondyżem, pomiędzy Zwierzyńcem a Obrocą. *Fol. Plantaginis*; zbiór jak poprzednio.

Menyanthaceae

Menyanthes trifoliata L. — Bobrek trójlistkowy. Występuje na glebach mułowo-błotnych, mułowo-torfowych, oraz bagiennych wytworzonych z torfów niskich i przejściowych w zespołach 1, 3, 4, 9, 11, 12, 15, 16, 19, 22, 23, 24. Stanowiska: Dominikanówka, Nowa Wieś, między Obrocą a Guciwem, Majdan Wielki, Tarnawatka, Obroc, Podklasztor, Hutki, Klocówka, Panków, Zwierzyniec, Podklasztor ur. Maciejówka, Wieprzów Tarnawacki, między Zwierzyńcem a Obrocą. *Fol. Menyanthidis* F. P. III; pozyskiwanie surowca dozwolone.

Caprifoliaceae

Viburnum opulus L. — Kalina koralowa. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów olszynowych w zespole 17, 18, 19. Stanowiska: Panków, na E od szosy Zamość—Tomaszów Lubelski, Obroc, Guciów. *Cort. Viburni opuli* F. P. III; gatunek dość rzadki, zbieranie niedopuszczalne.

Valerianaceae

Valeriana officinalis L. — Kozłek lekarski. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich i przejściowych oraz rzadziej na torfiasto-mineral-

nych i mineralnych w zespołach: 14, 18, 24, 26, 28. Stanowiska: Majdan Wielki, Kłocówka, Tarnawatka, Podklasztor, Dominikanówka. *Rhiz. Valerianae* F. P. III; zbiór surowca zabroniony — tylko z upraw.

Dipsacaceae

Succisa pratensis M n c h. — Czarcikęs łąkowy. Występuje na suchych i piaszczystych siedliskach w początkowym stadium bielicowania i glebach bagiennych wytworzonych ze zmeliorowanych torfów niskich w zbiorowisku II, IV. Stanowiska: Wieprzów Tarnawacki, Bondyrz, Obrocz, Tarnawatka, Kłocówka. *Rad. Succisae*; zbieranie dozwolone.

Knautia arvensis (L.) C o u l t — Świerznica polna. Występuje na glebach zbielicowanych wytworzonych z piasków w zbiorowisku IV. Stanowiska: pomiędzy Obrocą a Guciwem, Tarnawatka. *H-ba Scabiosae*; zbieranie możliwe.

Compositae

Eupatorium cannabinum L. — Sądziec konopiasty. Występuje na glebach mineralnych i torfiasto-mineralnych w zespole 27. Stanowiska: pomiędzy Obrocą a Guciwem. *H-ba Eupatorii*, *Rad. Eupatorii*; zbieranie dopuszczalne.

Bellis perennis L. — Stokrotka polna. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich w zespole 14. Stanowiska: Hutki. *Fl. Bellidis*, *H-ba Bellidis*; zbiór jak wyżej.

Antennaria dioica (L.) G a e r t n. — Ukwap dwupienny. Występuje na suchych i piaszczystych siedliskach w stadium zbielicowania w zbiorowisku IV. Stanowiska: Kłocówka. *Fl. Antennariae*, *H-ba Antennariae*; zbieranie możliwe, w ograniczonych ilościach.

Achillea millefolium L. — Krwawnik pospolity. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich oraz torfiasto-mineralnych i mineralnych w zespołach 25—28 oraz w zbiorowisku II. Stanowiska: Nowa Wieś, Dominikanówka, Bondyrz, Guciów, Wieprzów Tarnawacki, Namule, Zwierzyniec, Obrocz, Kaczórki, pomiędzy Zwierzyńcem a Obrocą, pomiędzy Obrocą a Guciwem, Tarnawatka, Kłocówka, Panków. *H-ba Millefolii* F. P. III; *Fl. Millefolii*; zbieranie dopuszczalne.

Cirsium oleraceum (L.) S c o p. — Ostrożeń warzywny. Występuje na glebach bagiennych wytworzonych z torfów niskich oraz torfiasto-mineralnych i mineralnych w zespołach 19, 25—27. Stanowiska: Obrocz, Guciów, pomiędzy Obrocą a Guciwem, Nowa Wieś, Dominikanówka, Bondyrz. *H-ba Cirsioleacei*; zbieranie możliwe.

Taraxacum officinale W e b. — Mniszek pospolity. Występuje na podobnych lecz nieco suchszych siedliskach jak poprzedni gatunek w zespołach 16, 25—28, oraz w zbiorowiskach III, IV. Stanowiska: Zwierzyniec, Guciów, Bondyrz, Namule, Wieprzów Tarnawacki, Hutki, Kaczórki, Obrocz, pomiędzy Guciwem a Bondyrzem, Tarnawatka. *Rad. Taraxaci* F. P. III. *H-ba Taraxaci*; zbieranie bez ograniczeń.

Hieracium pilosella L. — Jastrzębiec kosmaczek. Występuje na glebach torfiasto-mineralnych, mineralnych, nieznacznie zbielicowanych oraz na suchych i piaszczystych siedliskach w stadium bielicowania w zespołach 28, 29 oraz w zbiorowisku IV. Stanowiska: Bondyrz, Obrocz, Zwierzyniec, pomiędzy Zwierzyńcem a Obrocą, Kłocówka, Nowa Wieś, pomiędzy Obrocą a Guciwem, Tarnawatka, Panków. *H-ba Pilosellae*; zbieranie dopuszczalne.

Araceae

Acorus calamus L. — Tatarak zwyczajny. Występuje na podmokłych, żyznych glebach mułowo-błotnych w zespołach 6, 8. Stanowiska: Panków, Hutki, Obroc *Rhiz. Calami* F. P. III; zbieranie możliwe, wskazana póluprawa.

PIŚMIENNICTWO

1. Chałubińska A., Wilgat T.: Podział fizjograficzny województwa lubelskiego. Przewodnik V Ogólnopolskiego Zjazdu Pol. Tow. Geograf., Oddział Lubelskiego Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Lublin 1954, 3—44.
2. Farmakopea Polska III. PZWL, Warszawa 1954, 950.
3. Krzaczek T.: Ann. Univ. M. Curie-Skłodowska, Sect. D, 17, 401—419, 1962.
4. Miłkowska J.: Ann. Univ. M. Curie-Skłodowska, Sect. D, 14, 321—354, 1959.
5. Motyka J., Panycz T.: Rośliny lecznicze i przemysłowe w Polsce. Książnica-Atlas, Lwów 1936, 334.
6. Nowiński M.: Rośliny lecznicze flory Polskiej. PWN, Poznań 1959, 279.
7. Szwejkowski L.: Ochrona roślin w Polsce. Spół. Wyd. Artyst. i Użytkowych „Poziom”, Łódź 1956, 391.
8. Szafer W., Kulczyński St., Pawłowski B.: Rośliny polskie. PWN, Warszawa 1953, 1020.
9. Szynał T.: Ann. Univ. M. Curie-Skłodowska, Sect. D, 19, 205—217, 1964.
10. Zielińska R.: Polskie i łacińskie nazwy krajowych roślin leczniczych, PZWL, Warszawa 1957, 61.

Otrzymano 8 II 1968.

РЕЗЮМЕ

Проведена регистрация лекарственных и фармакопеальных растений горной части долины реки Вепша. Эта регистрация основана на точных фитосоциологических исследованиях (Издебская, Мanusкрипт). Приводятся размещение, частота выступления и рассматриваются возможности сбора регистрируемых автором растений в природных условиях. Проведенная регистрация охватила 91 вид растений.

SUMMARY

The present paper deals with the inventory of medicinal and pharmacopeial plants of the meadows situated in the upper section of the Wieprz river valley. The inventory is based on detailed phytosociological investigations (Izdebska, typescript). The author gives short remarks on the distribution of the species, their frequency of occurrence, and the possibility of collecting the plants in their natural environment. The paper enumerates 91 species of plants.

Papier druk. sat. III kl. 80 g
Annales UMCS Lublin 1968
800+60 egz. F-3

Format 70 × 100
Lub. Zakł. Graf. Lublin, Unicka 4
Manuskrypt otrzymano 27.V.69

Druku str. 13
Zam. 2081. 27.V.69
Data ukończenia 30.X.69
